

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA/NAOBRAZBE,
NAUKE/ZNANOSTI, KULTURE
I SPORTA/ŠPORTA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE,
CULTURE AND SPORTS

**OBAVEZNI PROGRAM PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA PRED POLAZAK U OSNOVNU
ŠKOLU**

Novembar, 2010.godine

Na osnovu člana 37. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj: 12/09), Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, **donosi**

OBAVEZNI PROGRAM PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA PRED POLAZAK U OSNOVNU ŠKOLU

1. OPĆE ODREDBE

Na osnovu člana 37. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj: 12/09) u predškolskoj ustanovi na području Kantona koristi se i „obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovnu školu“. U članu 43. je definirano:

„(1) Obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovnu školu je namijenjen djeci predškolske dobi koja nisu obuhvaćena nekim drugim oblikom predškolskog odgoja i obrazovanja, a koja su pred polazak u osnovnu školu.

(2) Program iz stava (1) ovog člana obuhvata aktivnosti koje se mogu organizovati jednom ili više puta u sedmici u maksimalnom dnevnom trajanju od tri sata a ukupnom trajanju od minimalno 150 sati, u skladu sa potrebama i interesima porodice i djeteta“.

2. UVOD

Predškolski odgoj i obrazovanje je sastavni dio odgojno–obrazovnog sustava u Bosni i Hercegovini.

Predškolski odgoj i obrazovanje predstavlja temelj psihofizičkog razvoja, odgoja i obrazovanja čovjeka. Predškolski odgoj i obrazovanje je temelj cjeloživotnog učenja, usmjeren prema aspektima razvoja djeteta: intelektualnom, socio-emocionalnom, fizičkom razvoju i razvoju kreativnosti i stvaralaštva, kojim se dijete podržava za kvalitetno uključivanje u konkretni socio-kulturni kontekst, društvo zasnovano na znanju, uz njegovanje sopstvene kulturne baštine.

U skladu sa općim humanističkim i demokratskim težnjama razvoja društva, djeca predškolskog uzrasta imaju pravo na obrazovanje i ravnopravno uključivanje u svakodnevni život zajednice.

U predškolskoj dobi stvaraju se temelji koji će se godinama nadograđivati i usavršavati, imajući u vidu mogućnosti djece predškolske dobi da brže usvajaju vještine i navike iz neposredne okoline. Stoga se propusti koji se učine u najranijem razvoju djeteta mogu samo donekle ublažiti, ali se ne mogu nikako nadoknaditi u kasnijim godinama života.

S obzirom da većina djece ne pohađa predškolske ustanove, time ovaj obavezni program ima izuzetno važan značaj, da svakom djetetu (urbanog, prigradskog, ruralnog područja) pruži jednake mogućnosti za ostvarivanje svojih temeljnih prava.

Pred polazak u školu veoma je značajno da dijete stekne određene navike za organizovani rad. Kroz ovaj program djetetu je omogućeno da se uključi u grupne i kolektivne aktivnosti i prilagodi normama kolektiva. Postupna priprema za obaveze koje nameće program osnovne škole omogućena je i kroz sticanje pravilnog ritma rada i odmora koje u obiteljskom okruženju teško može ostvariti.

Najvažnija uloga predškolskog odgoja i obrazovanja je da se kroz kvalitetno i pažljivo praćenje svakog djeteta odgovori na njegove razvojne potrebe i tendencije, međudejstvom obitelji i institucija, u dobro struktuiranim uslovima socijalnog i materijalnog okruženja i osnaži dijete da se razvije do svojih optimalnih nivoa, poštujući prirodu cjelovitog učenja i razvoja.

3. CILJEVI PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Opći cilj

Opći cilj predškolskog odgoja i obrazovanja je obezbjediti optimalne i jednake uslove kako bi se svako dijete, do polaska u osnovnu školu, razvijalo i ostvarivalo svoje pune potencijale i kompetencije kroz različite vidove kvalitetnog i profesionalno autonomnog institucionalnog i vaninstitucionalnog predškolskog odgoja i obrazovanja.

Posebni ciljevi

Posebni ciljevi proizilaze iz općeprihvaćenih, univerzalnih vrijednosti demokratskog društva, te vrijednosnog sistema zasnovanog na specifičnostima kulturološke tradicije naroda koji žive na području kantona.

Obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja treba da:

- osigura sigurno okruženje pri razvoju povjerenja i samopouzdanja;
- pruži izazove i poticaje kroz igrovne dječije aktivnosti;
- razvija kognitivne sposobnosti djeteta neophodne za razumijevanje okoline u kojoj živi, u skladu sa potrebama i interesima;
- razvija inicijativu, radoznalost, istraživački duh, maštu, intuiciju, kritičko razmišljanje;
- potiče razvoj fizičkih sposobnosti, skladan razvoj tijela i usvajanje zdravstveno higijenskih navika zdravog stila života;
- potiče razvoj socijalnih i emocionalnih sposobnosti, individualne odgovornosti za rad i život u zajednici, razvijanje samokontrole;
- potiče razvoj govornih i komunikativnih sposobnosti;
- razvija svijest o značaju zaštite i očuvanja prirodnog okruženja;
- potiče razvoj identiteta i osjećaja pripadnosti zajednici zasnovanoj na tradiciji i kulturnoj baštini naroda u Bosni i Hercegovini, evropskih naroda i civilizacije uopće;
- pripremi za školu kroz akademske programe učenja;
- stvara razvojne pretpostavke i usvoje socijalne i moralne vrijednosti demokratskog, humanog i tolerantnog društva;
- osposobi za poštivanje ljudskih prava, temeljnih sloboda i razvoj sposobnosti za život u demokratski uređenom društvu;
- potiče stvaralaštvo, simboličko i kreativno razmišljanje i izražavanje različitim medijima;
- omogućiti djeci da utiču na sadržaje, aktivnosti, metode i ocjenjivanje aktivnosti na temelju njihove rastuće sposobnosti;
- osigura da i djevojčice i dječaci imaju jednak uticaj na gore navedeni izbor, te da imaju iste mogućnosti sudjelovanja u aktivnostima.

4. PRINCIPI PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Principi na kojima se zasniva predškolski odgoj i obrazovanje, a koji se temelje na Konvenciji o pravu djeteta su:

- princip jednakog dostupa kvalitetnom programu predškolskog odgoja i obrazovanja;
- princip podrške cjelovitom i optimalnom razvoju svakog djeteta predškolskog uzrasta do polaska u školu;
- princip dosljednosti i ispunjavanja kvalitete programa predškolskog odgoja i obrazovanja u ruralnim i urbanim sredinama;
- princip individualiziranja i rada u maloj i velikoj grupi;
- princip inkluzivnosti u odnosu na uzrast, sposobnosti, spol, socio-ekonomski status, vjersku i nacionalnu pripadnost;
- princip kontinuiteta i interaktivnog odnosa između različitih okruženja u kojima dijete raste;
- princip demokratije i pluralizma;
- princip autonomnosti, profesionalizma i stručne odgovornosti;

- princip usklađivanja odgojnih zahtjeva;
- princip cjelovitosti odgojno obrazovnih utjecaja;
- princip dominacije igre i igrovnih postupaka;
- princip socijalnog integriranja i kontinuiteta s kulturnom i duhovnom baštinom svog okruženja;
- princip usklađenosti aktivnosti učenja s dobnim, individualnim mogućnostima djeteta;
- princip kontinuiranog praćenja i hrabrenja djeteta;
- princip jedinstva i usklađenosti općih i posebnih ciljeva sustava odgoja i obrazovanja;
- princip očiglednosti;
- princip jasnoće;
- princip postupnosti;
- princip sistematičnosti.

5. ASPEKTI RAZVOJA I OSTVARIVANJA ZADATAKA

Nastavna područja koja se proučavaju u ovom programu su:

- Tjelesni i zdravstveni odgoj
- Razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva
- Upoznaj okolinu
- Matematika
- Muzička/Glazbena kultura
- Likovna kultura.

Kroz integraciju ovih nastavnih područja dijete će upoznati sebe i razumjeti svoj identitet. Učešćem u svakodnevnim aktivnostima, dijete spoznaje i razvija vještine koje su bitne za školu. I to da ima: koncentraciju, pažljivo sluša, odvažan, pažljivo posmatra, upoređuje, savladalo krupnu i finu motoriku, preuzima inicijativu, brine se o sebi i drugima, rješava poteškoće, razumije procese itd.

Kroz upoznavanja svojih mogućnosti i ograničenja, prilagođava na odgovarajući način svoje ponašanje i napreduje u spoznavanju svijeta oko sebe.

Za svako dijete život se ostvaruje na konkretan način prema njegovim mogućnostima i kroz interakciju sa okolinom. Čulni procesi dopuštaju otkrivanje vlastitog tijela i vanjskog svijeta.

Kroz organizaciju aktivnosti ovog programa opći je zadatak razviti kod djece:

- kolektivizam i kolektivni duh;
- radne navike za učenje i organizaciju, higijenske i kulturološke navike;
- navike zdravog stila življenja kroz pravilnu izmjenu rada i odmora;
- vještine za građenje zdravih drugarskih odnosa;
- inicijativu i stvaralaštvo;
- potencijale djeteta;
- pozitivnu sliku o sebi;
- pažnju, posmatranje, mišljenje i dr. spoznajne, motivacione i emotivne osobine za učenje novih izazova.

5.1. Tjelesni i zdravstveni odgoj

Vlastito tijelo je glavni oslonac za odnos sa svijetom. Interakcija pomaže djetetu da kroz aktivno učešće odredi svoju individualnost. Dok kontaktira sa okolinom dijete istovremeno spoznaje fizička ograničenja predmeta i osoba, ali i stvarni pojam svojih mogućnosti. Proces otkrivanja i upoznavanja sebe i okoline mogu biti kroz: čula, pokret, kretanja, manipuliranje itd. Tokom procesa, svaki put dok se izražava izvodi i zaključke. U spoznavanju vlastitog tijela i njegovih mogućnosti dijete napreduje vlastitim tempom otkrivajući sebe kao osobu. Posebni zadaci u ovom nastavnom području su:

- podržavanje fizičkog razvoja kao temelja cjelokupnog razvoja djeteta;
- podržavanje razvoja čula i čulne prirode učenja kao najprirodnijeg načina ranog učenja;
- jačanje fizičkog zdravlja i otpornosti djece kao elementarnih uvjeta pravilnog razvoja svih organa i organskih sustava u ovoj uzrasnoj dobi;
- razvijanje navika, tjelesne higijene, hranjenja i kontrole izlučivanja.

5.2. Razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva

Komunikacija je instrument za sporazumijevanje i vrednovanje saznanja, svog i drugih. Komunikacijske poruke su verbalne i neverbalne i temeljne su za prosuđivanje simbola i sadržaja zajednice u kojoj dijete živi. U ovom nastavnom području posebna pažnja se poklanja razvoju glasovnih mogućnosti i pripremi fine grafo-motorike. Posebni zadaci su:

- poticaj djece na verbalno izražavanje misli, ideja i osjećanja u spontanim i organiziranim aktivnostima;
- stvaranje bogate i poticajne sredine u kojoj će dijete uvidjeti smisao i vrijednost usmenog i pismenog izražavanja;
- stvaranje uslova za usvajanje pravilnog maternjeg i književnog jezika;
- stvaranje uslova u kojima će djeca dalje razvijati simboličko i kreativno mišljenje i imaginaciju koristeći različite medije (govor, tijelo, linije, prirodne i vještačke materijale, boje, zvuke, slike, pokret, maske i kostime, informaciono-komunikacijske tehnologije).

5.3. Upoznaj okolinu

Imati osjećaj za širu okolinu znači, da dijete zna definisati skup koji čini sredinu i oznake njenog razvoja za predmete ili bića jedne zajednice. Elementi okoline su prostor, stanje, odnosi i situacije koje ih formiraju kao dio sadržaja koji inicira sopstveni razvoj. Okolina se označava kroz odnose svih onih varijabli datog sadržaja koji sugeriraju položaj povezivanja sa prirodnim i socio-kulturološkim sistemom.

Okolina se otkriva kroz cjelovit ambijent djeteta: obitelj, škola, naselje, stanovništvo okoline. Da bi upoznao okolinu, djetetu je potrebno da uspostavi interakciju s njom, kroz ono što radi treba da koristi sva čula dok postavlja, pitanja, probleme, suprotstavlja mišljenja, ispoljava emocije... Nije dovoljno da dijete ima samo prostorni kontakt, već, da kroz svoje djelovanje u aktivnostima što dublje upozna okolinu. Otkrivajući okolinu, dijete posmatra stvarnost u cjelovitom obliku. To jest, ono kroz aktivnosti i suživot sa drugima u grupi spoznaje nove pojmove, vještine, navike, vrijednosti i norme. Dijete može dobijene činjenice koristiti i za druga učenja. Kroz aktivnosti dijete gradi vlastiti stil odnosa sa okolinom. Posebno kroz ovo nastavno područje se razvijaju socio-emocionalni aspekti razvoja ličnosti djeteta, pa su i zadaci:

- istraživati svijet oko sebe čulnim percipiranjem: razlikovati, povezivati i zadržavati čulna stanja;
- neposredno posmatrati i istražiti okolinu, ponašati se s poštovanjem i sigurno, identifikovati karakteristike i oznake elemenata koji je čine, povezati elemente okoline u odnose;
- očuvanje integriteta djeteta u kontaktu sa svojim okruženjem;
- zaštita od nepovoljnih psihosocijalnih utjecaja;
- zaštita osjećanja;
- potpora razvoja primarnih socijalnih kompetencija;
- uvažavanje potreba druge djece i odraslih;
- ponašati se u skladu sa pravilima i navikama koje su bitne za sticanje samostalnosti i saradnju u socijalnoj grupi;
- dostići nivo emotivne sigurnosti adekvatnu nivou sazrijevanja i građenje pozitivne slike o sebi i drugima.

5.4. Matematika

Matematika je osnov u procesu upoznavanja okoline. Svoju pažnju matematika fokusira na vrste odnosa koji se uspostavljaju između predmeta ili grupe predmeta, kvantitativne i kvalitativne aspekte stvarnosti, karakteristike predmeta u prostor

Matematika pomaže da se kroz svakodnevne aktivnosti života bolje razumije apstraktna stvarnost u kojoj živi. Matematika igra veoma važnu ulogu u kognitivnom (saznajnom) razvoju. Posebni zadaci su:

- podržavanje aktuelnih mogućnosti djeteta da se uživa u pojave oko sebe;
- da koristi predmete i materijale za učenje povezujući kvantitativne i kvalitativne odnose;
- da gradi predstave o prostoru i to od mjesta gdje živi ka široj okolini, mentalno predstavlja vrijeme;
- da strukturira intuitivno razmišljanje, procjenjujući, planirajući i rješavajući različite situacije;
- motiviranje za postavljanje pitanja kao načina učenja i širenja saznajnih interesovanja;
- da njeguje osjetljivost za matematičko davanje odgovora.

5.5. Muzička/Glazbena kultura

Muzika omogućava djetetu, da se uživi, smiri, relaksira, istraži i izrazi događaje kroz različite igrovne aktivnosti. Muzika je dobar način za učenje o sebi i svijeta oko sebe, ona je instrument koji pobuđuje hrabrost kod djeteta, nudi informacije o različitim kulturološkim pojavama.

U procesu asimilacije, integracije, razumijevanja i reprodukcije zvuka, ritma, pjesmi idr. razvijaju se sposobnosti: pažnje, percepcije zvuka, ritmičke memorije i melodije (muzičkog i govornog izražavanja) i predstavlja širenje prostornih i vremenskih pojmova, tempa i kvaliteta (muzičko i matematičko izražavanje).

Komunikacija muzikom direktno utiče na senzibilnost i iskazivanje znatiželje djeteta za velika otkrića sopstvenog zvuka i zvuka okoline. Posebni zadaci su:

- poticaj djece da muzički izraze misli, ideje i osjećanja kroz slušanje, pamćenje, izvođenje i grafičko predstavljanje;
- stvaranje uslova u kojima će djeca razvijati simboličko i kreativno mišljenje i imaginaciju koristeći različite medije (govor, tijelo, linije, prirodne i vještačke materijale, zvuke, slike, pokret);
- uvidjeti smisao i vrijednost muzičkog izražavanja.

5.6. Likovna kultura

Likovna kultura je posrednik za komunikaciju, koji pruža mogućnost djetetu da izrazi svoj unutrašnji svijet i okolinu u kojoj živi. Likovnom kulturom dijete otkriva način življenja, mišljenja, osjećanja, koristeći različite koncepte vizuelnih elemente, a samim tim razvija i senzibilnost, kreativnost i inteligenciju.

Za bolje upoznavanje sebe, predmeta i okoline, sadržaji likovne kulture se integriraju sa sadržajima drugih nastavnih područja. Likovno izražavanje u procesu učenja ima složenu ulogu. Dok istražuje elemente likovnog izražavanja sa materijalima i tehnikama, otkriva nove ideje i oblike vlastitih potencijala kreiranja. Posebni zadaci su:

- poticaj djece na vizuelno izražavanje misli, ideja i osjećanja kroz grafomotoričku i slikovnu organizaciju;
- stvaranje uslova u kojima će djeca razvijati simboličko i kreativno mišljenje i imaginaciju koristeći različite medije (govor, tijelo, linije, prirodne i vještačke materijale, boje, zvuke, slike, pokret, maske i kostime);
- uvidjeti smisao i vrijednost likovnog izražavanja;
- razvoj higijenskih i radnih navika.

6. METODIČKO DIDAKTIČKE UPUTE ODGAJATELJIMA

6.1 Planiranje i evaluacija

Planiranje odgojno-obrazovnog rada je uslovljeno brojnim faktorima koji utiču na procese planiranja (funkcija, struktura i organizacija ustanove). Da bi se zagarantovalo dobro funkcioniranje programa, prilikom planiranja treba proporcionalno dati informacije o tome:

- **šta učiti** u području *funkcije sadržaja* koji se odnose na koncepte (temeljne pojmove), procese i vještine,
- **koga učiti** kroz *strukturu* redoslijeda planiranja sadržaja, i
- **kako učiti** kroz *organizaciju* aktivnosti učenje – učenja.

Svaka ustanova na specifičan način planira i realizuje svoje planove zavisno od realnih potreba djece i uslova u kojima ona žive. Planiranju odgojno-obrazovnog rada prethodi sistematsko praćenje: posmatranje, slušanje, spremnost i sposobnost da se svako dijete upozna i razumije. U planiranju kao i u praktičnom radu, važno je dosljedno slijediti ciklus: posmatranje, planiranje, djelovanje, praćenje i procjena efekata djelovanja.

Planiranje je kontinuiran proces, i sastavni je dio odgojne prakse, a ne formalan proces. Istovremeno uz orijentaciju na krajnje rezultate i sadržaje, pri planiranju treba voditi računa o procesu i vještinama koje će djeca dugoročno sticati.

U procesu planiranja odgajatelji treba veliki dio vremena da posvete evaluaciji i samoevaluaciji sopstvenog rada. Evaluacija je srž pedagoškog angažmana. Ona ima pedagošku svrhu i opravdanje samo ako pomaže samoevaluaciji (osvješćivanju) onoga ko se vrednuje i onoga ko procjenjuje.

Evaluacija je potencijalni sastavni dio učenja, kako odgajatelja, tako i djece. Samoevaluacija je procjena odnosa između namjera, našeg djelovanja i postignutih efekata. Podsticanje smisla učenja kod djece vodi razvoju integrisane i zrele ličnosti. Podržavanje i stimulisanje svijesti o sopstvenom znanju, kako kod sebe, tako i kod djece, jedan je od jako važnih zadataka odgajatelja. Konstruktivne razmjene i interakcije među djecom u malim grupama, zajedničko rješavanje problema i partnerske intervencije odgajatelja, pomažu takve interakcije. Sa svoje strane, odgajatelj potiče dječije samouvide, njihovu svijest o sopstvenom znanju, sopstvenim primjerom – tako što opisuje, obrazlaže i procjenjuje sopstvene postupke, ali i postupke i načine rada djeteta.

Prilikom planiranja sadržaja istovremeno se planiraju i elementi evaluacije u odnosu na to **šta, kome i kako** vrednovati, kako bi osigurali složene pedagoške radnje za dostizanje krajnjih ishoda.

6.2 Uloge odgajatelja u planiranju i evaluaciji

Tokom procesa planiranja odgajatelju su neophodne vještine:

- Upravljanje sadržajima koji treba da se realiziraju do kraja programa – vođenje ka krajnjim ishodima.
- Komuniciranja sa porodicom, koja treba da bude osnovna uporišna tačka za upoznavanje nivoa razvoja i učenja svakog djeteta.
- Fleksibilnog planiranja (planiranje velikog broja sadržaja i situacija, organizacionih formi i mjesta gdje će se učenje odigravati-da bi djeca imala dovoljno izbora)
- Planiranje mrežnog karaktera (razvijanje teme ili projekta)
- Planiranje dogovornog karaktera u kome učestvuju djeca, roditelji i drugi odgajatelji
- Planiranje sa povratnom spregom: plan-akcija-evaluacija, i na osnovu nje, dalje planiranje
- Integracija opaženih nalaza o djeci (njihova interesovanja, sposobnosti, dešavanja) u neposrednu realizaciju plana
- Interaktivno reagovanje tokom realizacije aktivnosti (spremnost na preusmjeravanje; odustajanje od nekih dijelova tema; redefinisavanje; uklapanje evaluacionih nalaza u naredni plan)

- Planiranje saradnje sa okruženjem i svim situacijama iz kojih se učenje djece može najoptimalnije ostvariti; otkrivanje različitih resursa i medija kroz koje djeca mogu učiti na različite načine
- Poznavanje velikog broja tehnika kojima će se procjenjivati napredak djece i sopstveni rad (sistematska i neformalna posmatranja, razgovori sa djecom, kolegama i roditeljima, vođenje zabilježki o djeci, vođenje portfolia o dječijim radovima i postignućima iz različitih razvojnih aspekata, korištenje skala procjene razvoja djeteta, upitnika, pravljenje video zapisa, praćenje djeteta preko neformalnih skala, vođenje intervjua i diskusija itd.)
- Organiziranje učionice za učenje u saradnji sa roditeljima koji pružaju odgovarajuću podršku a samim tim olakšavaju efikasniji proces "učenje- učenja".

Planiranje dostizanja ishoda programa podrazumijeva da:

- dijete napreduje u vlastitom spoznavanju i upravljanju svojim tijelom i sticanju osnovnih navika koje su bitne za dobro zdravlje i raspoloženje;
- će dijete dostići nivo emocionalne sigurnosti koja odgovara njegovom dobnom sazrijevanju i građenju pozitivne slike o sebi i drugima;
- će se dijete ponašati u skladu sa pravilima i navikama koje su bitne za sticanje samostalnosti i saradnje u socijalnoj grupi;
- će dijete neposredno posmatrati i istraživati sredinu, ponašati se odvažno i s poštovanjem, identifikovati elemente i karakteristike sredine, pozitivno procjenjivati umjetničke i kulturne pojave u odnosu na njihove godine;
- će dijete razlikovati i povezivati čulna stanja;
- će dijete dovoditi u međusobnu vezu predstavljene predmete, strukturirati intuitivno razmišljanje, imati mentalne predstave o prostoru mjesta gdje živi i predstave o vremenu;
- će dijete predstavljati svakodnevnu stvarnost kroz simboličke i druge igrovne oblike;
- će dijete komunicirati i u pravilnom obliku se izražavati kroz različite sadržaje i situacije posredstvom različitih medija: tijelom, grafički, likovno, muzički i matematički;
- će dijete svojim učešćem na kulturalnim manifestacijama upoznati tradicionalne i folklorne oznake svog identiteta i identiteta države.

6.3. Uloga odgajatelja u organizaciji situacija učenja

Budući da treba da podstiče različite tipove učenja i nivoa znanja i vještina koje djeca treba da savladaju kroz pojedinačnu temu, odgajatelj treba da razmišlja o mogućim sadržajima i o njihovom balansu. Kada govorimo o balansu on se odnosi na: sadržaje pojmova, procesne sadržaje i sadržaje vještina.

Pojmovni ili konceptualni sadržaji su prve informacije, i prve predstave, koje uvode dijete u cjelovito spoznavanje svijeta i doprinose razvoju intuitivnosti.

Procesni sadržaji su određene strategije učenja kojima se olakšava učenje kroz aktivnosti.

Sadržaji vještina su ponašanja koja se - u postojanom i stalnom obliku - stiču kroz rad sa predmetima ili sa osobama, i koja vode ka automatizaciji ponašanja.

Sadržaji se mogu obraditi integrirano – tematski i projektno, i odlikuje se organizacijskom fleksibilnošću. Svaki od ponuđenih sadržaja se na kraju zajedno sa djecom analizira, da bi djeca postala svjesna onoga što se događalo. Kroz razgovor odgajatelj dobiva podatke o tome: ko se i gdje igrao, šta je koja grupa radila, šta su naučili, šta je djeci bilo važno i kako se osjećaju. Zatim slijede aktivnosti u prisustvu cijele grupe djece.

Posebno je važno da odgajatelj isplanira način na koji će se on angažovati u radu sa djecom: da li će biti samo suigrač, u kojoj će biti posrednik, u kojoj davati sugestije, u kojoj posmatrati dijete ili grupu djece i na koji način, u kojoj grupi ili situaciji će uključiti roditelje i na koji način, da li će sa djecom nešto zajedno praviti, da li će nešto analizirati i istraživati, ko će za koji dio biti zadužen (drugi odgajatelj, volonter, roditelj i sl.).

Odgajatelji treba da poznaju vrijednosti različitih sadržaja, da znaju kako da ih predstave djeci i da artikulišu ideje i načine na koje će djeca sama doći do odgovora, kako da osmisle i organizuju

situacije u kojima će djeca biti aktivna i raditi timski, da znaju pažljivo da slušaju djecu i da olakšaju primjenu dječijih ideja, tako da one imaju dogovor o sutrašnjem danu. Ovaj razgovor se može voditi kroz dnevno zajedničko okupljanje, i važan je u razvoju vrijednosnih orijentacija i kreiranju određenih vještina.

6.4. Uloga odgajatelja u saradnji sa roditeljima

Ogajatelji treba da:

- informišu o cilju i značaju ovog programa za razvoj djece i njihovo uspješnije uključivanje u proces osnovnog obaveznog odgoja i obrazovanja,
- informišu o organizaciji programa: vremensko trajanje (početak i završetak programa), rasporedom pohađanja u toku sedmice (koliko će puta djeca dolaziti, u koje dane, kad počinje i kad završava u toku dana), uslovima prijema djece (užina, pribor za rad),
- informišu roditelje o potrebnoj odgovarajućoj odjeći i obući,
- informišu roditelje o artikulaciji dnevnih aktivnosti u porodici i određivanju mjesta za rad,
- održe pedagoške radionice o pripremi djeteta pred polazak u predškolsku ustanovu i školu, kao i o razvoju u predškolskom periodu,
- svakodnevno, sistematski, planski, informativno i instruktivno saraduju sa roditeljima.

7. SADRŽAJ PREDŠKOLSKOG PROGRAMA

Struktura i sadržaj predškolskog programa uređeni su kroz nastavna područja: tjelesni i zdravstveni odgoj, razvoj govora komunikacije i stvaralaštva, upoznaj okolinu, matematika, muzička/ glazbena kultura i likovna kultura. U okviru ovih nastavnih područja uzeti su u obzir i aspekti razvoja: fizički, socijalno emocionalni razvoj ličnosti, intelektualni razvoj i razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva.

Svi aspekti razvoja podržani su sustavom učećih i igrolikih aktivnosti i mrežom ishoda učenja u okviru integriranog programa, što odgovara prirodi djeteta i njegovom cjelovitom gledanju na svijet i saznavanju. Sadržaji obuhvataju pojmove ili koncepte, procese i vještine i prirodno se vežu za nastavni plan i program prvog razreda devetogodišnje osnovne škole.

Sistem učećih aktivnosti integriran je mrežom ishoda učenja, potencijalnim sadržajima aktivnosti i igrama, prema različitim uzrasnim karakteristikama.

Ishodima su definirane razvojne promjene i postignuća djeteta u njegovim pojedinim aspektima razvoja na uzrasnom nivou petogodišnjaka. Njima su određeni konkretni ciljevi učenja i razvoja djeteta, proizašli iz općih ciljeva predškolskog odgoja i obrazovanja, prekretnica u psihofizičkom i mentalnom razvoju djece, struktuiranog i za djecu prihvatljivo naslijeđe do kojeg je nauka došla i sadržaja iz djetetovog najužeg socijalnog miljea. Izraženi su terminima dječijeg ponašanja i predstavljaju sve ono što predškolsko dijete zna, umije i može da uradi ili će moći uraditi uz iskusnijeg vršnjaka ili odraslog, te stavovima i vrijednostima koje dijete određenog uzrasta i nakon procesa učenja i razvoja ima. Ishodi govore o znanjima, vještinama i stavovima djeteta kao kompetencijama, s kojima dijete ide k naprednoj razini znanja. Stoga su i sadržaji podijeljeni na: koncepte – pojmove, procese i vještine koje dijete treba da savlada do kraja izvođenja programa za petogodišnjake.

Program predškolskog odgoja obuhvaća sva iskustva koja djeca stječu, planirana i neplanirana, izravna i neizravna, u sredini materijalnoj i socijalnoj, koja je uređena na taj način da podržava njihovo učenje i sveukupni razvoj. Obuhvaća i sve aktivnosti, događaje, rituale, običaje odraslih i djece u vrtiću i izravne i neizravne utjecaje iz okruženja. Uključuje individualna i grupna iskustva iz aktivnosti i praktičnog života djece i odraslih.

Savremena predškolska ustanova ima zadatak da djeci obezbijedi povoljnu društvenu i materijalnu sredinu sa svim potrebnim uslovima i podsticajima za razvoj bogatih, raznovrsnih i osmišljenih aktivnosti, kojima ona mogu da se bave koristeći svoje ukupne potencijale za razvoj sposobnosti. Predškolska ustanova treba da predstavlja sredinu u kojoj se svako dijete osjeća sigurno i prihvaćeno, da bi moglo bezbjedno i relativno samostalno da ispituje svijet oko sebe, stičući pozitivna

iskustva koja će se izraziti kroz sklonost i sposobnost za aktivno učestvovanje u životu i radu zajednice djece i odgajatelja, kakvu predstavlja odgojna grupa. Ovo opće aktiviranje djeteta, a posebno njegovo osposobljavanje za samostalno, ali i udruženo djelovanje, najvažnija je pedagoška funkcija predškolske ustanove.

Programski sadržaji i zadaci zahtijevaju poštovanje:

- uzrasnih mogućnosti djece
- različitih aspekata razvoja
- individualizacije u radu
- aktuelnosti u životnom okruženju
- pokazatelja praćenja rada (evaluacija)
- ostvarene saradnje sa roditeljima i sredinom.

Kroz razvijanje planiranih tema pretočenih u sadržaje i aktivnosti prati se i podstiče fizički razvoj, socio-emocionalni, intelektualni, razvoj komunikacije. Kroz sistem igara i aktivnosti (perceptivne, motoričke, otkrivačke, radne, zdravstveno-higijenske aktivnosti, aktivnosti izražavanja...) daje se podrška djetetu da upozna sebe, razvije sliku o sebi i svijetu koji ga okružuje. Predškolski period je najburniji period razvoja djeteta i svaka od faza u okviru ovog perioda ima svoje specifičnosti. Uvažavanje ovih specifičnosti, kao i individualnih karakteristika svakog djeteta, uslov je uspješnog odgojno-obrazovnog rada. Da bi taj rad bio naučno zasnovan i u skladu sa specifičnostima i razlikama u okviru pojedinih razvojnih faza, on treba da se odvija prema ovom Obaveznom programu za djecu prije polaska u školu.

RAZVOJ GOVORA, KOMUNIKACIJE I STVARALAŠTVA

OČEKIVANI ISHODI	POTENCIJALNE AKTIVNOSTI - SADRŽAJI	OBLICI JEZIČKE I SOCIJALNE KOMUNIKACIJE - IGRE
1. KOMUNIKACIJSKE SPOSOBNOSTI		
<p>1. Razumije verbalne i neverbalne poruke, i značenje sadržaja u komunikaciji.</p> <p>- Korisiti različite komunikativne oznake: gest i intonacija.</p> <p>- Prepoznaje glasova kroz diskriminaciju i artikulaciju.</p> <p>- Identifikuje pošiljaoca poruke.</p> <p>- Na osnovu prethodnog iskustva asocira informacije: u sličnim i/ili različitim situacijama.</p>	<p>- Razumije intonaciju i gest onog ko govori, razlikuje komunikativnu namjeru: dijete-dijete, dijete-odgajatelj.</p> <p>- Razlikuje po zvučnosti komunikativnu namjeru.</p> <p>- Razlikuje neverbalne oznake tijelom (cjelokupna motorika)</p> <p>- Zna razlikovati i artikulirati glasove: prepoznaje, identifikuje, prezentuje pravilnim izgovorom, upoređuje, reda po redosljedu glasove.</p> <p>- Zna glasove izdvojiti slogovno, gradi neobične glasovne grupe – samoglasnici i suglasnici.</p> <p>- Identifikuje poziciju glasa u riječi: na početku, u sredini i na kraju riječi.</p> <p>- Identifikuje dijelove riječi: pravilno rastavlja i sastavlja riječi na slogove i glasove, koristi glasove u određenim situacijama, stvara nove riječi.</p> <p>- Identifikuje ko i šta govori u komunikaciji, kada je jedna poruka a više osoba pošiljaoca.</p> <p>- Identifikuje predmete ili osobe, koje opisuje nastavnik ili drug/ica.</p> <p>- Razumije kroz asocijaciju prethodnog iskustva, tumačenja nastavnika i druge djece, kroz odnos - ovdje i tamo.</p> <p>- Razumije govor drugih ljudi - uočava i reaguje na neverbalne oznake komunikacije.</p> <p>- Povezuje nove informacije sa poznatim informacijama.</p> <p>- Razumije radnju u rečenici zahvaljujući neverbalnim i verbalnim oznakama koje se koriste pri čitanju: gest i intonacija.</p>	<p>- Vježbe pažnje: slušanja klasične muzike, priča sa audio kasete, memori slike...</p> <p>- Igra pažnje i pamćenja: šta nedostaje, memorisanje stihova, loto igre ...</p> <p>- Vježbe razvoja sluha kao osnov za gramatičku ispravnost govora.</p> <p>- Vježbe glasovne artikulacije i diskriminacije: samoglasnici, suglasnici, uočavanje pozicije glasa u riječi (početak, sredina, kraj riječi) ... izdvajanje slogova, građenje neobičnih glasovnih grupa ...</p> <p>- Vježbe za identifikaciju poteškoća u izgovoru i mjere za otklanjanje i podršku razvoja govora.</p> <p>- Kreativne dramske uloge i igre uloga.</p> <p>- Dramatizacije tekstova: Marija bezglavija ... (priče, bajke ...)</p>

<p>- Prepoznaje događaje po slijedu događanja u vremenu, lica, rod i ime. Govori razumljivo.</p> <p>2. Verbalna ekspersija u komunikaciji.</p> <p>- Koristi pravilno strukturu rečenice - uljudna konverzacija.</p> <p>- Pravilna konstruiše rečenice: izjavne, upitne, uzvične, zapovjedne.</p> <p>- Koristi oznake: - za radnju: dat ću, daj - za osobe: naši, vaši, njihovi - za vrijeme: prije, poslije sada.</p>	<p>- Dvije ili tri aktivnosti opisuje po redosljedu događanja.</p> <p>- Razumije odnose u slijedu sadržaja: identifikuje likove, zna redosljed zbivanja radnji, pronalazi i povezuje uzrok i posljedice.</p> <p>- Priča po redosljedu radnje koje je vidio na televiziji ili slike u knjizi.</p> <p>- Prepoznati greške u opisima.</p> <p>- Zna se neverbalno izraziti - koristi gest, mimiku, pantonimu.</p> <p>- Izražava se tačno artikulirajući glasove kroz odgovarajuću intonaciju i pravilno kombinuje sa neverbalnim oznakama.</p> <p>- Izražava u komunikaciji namjeru kroz različite intonacije u rečenicama.</p> <p>- Aktivno komunicira: koristeći učtiv razgovor (zna pravilno osloviti osobe prema starosnoj dobi i polu), u različitim situacijama zna se snaći.</p> <p>- Zna predstaviti sebe drugima: ime i prezime, ko su mu roditelji, gdje stanuje.</p> <p>- Zna odgovoriti na pitanje: koliko ima godina i sl.</p> <p>- Uvažava osobe koje se izražavaju drugim jezicima i različitim dijalektima.</p> <p>- Razumije oznake - za radnju: dat ću, daj - za osobe: naši, vaši, ovi, oni - za vrijeme: glagoli (prošlo, buduće, sadašnje / prije, poslije sada).</p> <p>- Prepoznaje vrste jezičkog izražavanja: predstavljanje, opisivanje, čitanje (tekstova i pjesmi), pričanje.</p> <p>- Prepoznaje vrste literarnih izražavanja: brojalice, poezija, zagonetke, govor - naopačke, lagarije.....</p> <p>- Aktivno sluša uzore književnog govora: čitanjem,</p>	<p>- Pozorište lutaka: Igre ginjol lutkama ...</p> <p>- Igra imitacije- pantomima: Pogodi šta radim, ...</p> <p>- Govorne didaktičke igre: kaži suprotno, kaži naopačke, analize glasova (građenje riječi oduzimanjem i dodavanjem glasova na početku, u sredini i na kraju riječi, oponašanje zvukova iz prirode, pričanje priče) na slovo - na slovo, rimovanje riječi, dopuni rečenicu, izmisli kraj priče, izokrenuta priča, gluhi telefon, razgovor telefonom, pokaži pa kaži obrnuto da bude smiješno, kupovanjem u prodavnici ...</p> <p>- Igre koje bogate iskustvo o sebi i neposrednoj okolini: Ko sam ja, Mirišem- probam - dodirujem, opisivanje sličnosti i razlika između predmeta, pitalice, zagonetke ...</p> <p>- Životno praktične i radne igre-vezane za potrebe djeteta.</p> <p>- Vježbe za podsticanje i razvijanje pravilnog govor djeteta u cilju kognitivnog razvoja.</p>
--	--	---

<p>Realizuje različite oblike komuniciranja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Dijalog</i> – Aktivno sluša govor drugih, aktivno učestvuje u razgovoru. • <i>Opisivanje</i> - Sebe, drugih, situacija, predmeta ... • <i>Naracija</i> – Slobodno i sigurno govori pred drugima. <p>- Koristi svijet fantazije.</p> <p>3. Memoriše pojmove i povezuje događaje u sadržajima.</p> <p>- Sjeća se informacija na osnovu čulnih i pojmovnih asocijacija.</p> <p>- Pamti i izražava različite literarne izražaje: pjesme, priče, zagonetke, priče neopačke, brojalice, nonsens.</p> <p>4. Bogaćenje rječnika kroz određene sadržaje.</p> <p>- Povezuje nove pojmove sa svojim iskustvom.</p> <p>- Povezuje svoj rječnik sa zajedničkim riječnikom: tematski, sadržajno, verbalnim formama.</p> <p>- U određenim situacijama pravilno koristi govor.</p>	<p>pripovjedanjem.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Učestvuje u spontanom dijalogu sa više sagovornika ili dijalogu vođenom od strane nastavnika. - Dok opisuje i prepričava koristiti pravilno strukturirane rečenice, koristi pridjeve i glagole i uljudnu konverzaciju. - Opisuje situacije po slijedu uzastopnih događanja i povezuje ih odgovarajuće. - Opisuje po karakteristikama: sličnosti i različitosti predmetima, živih bića. - Priča sadržaj priče i ističe najvažnije dijelove. - Zna predstaviti razlike iz stvarnog i zamišljenog svijeta. - Ispoljava zadovoljstvo sopstvenim mogućnostima tokom govornih igara. - Pamti imena životinja, biljki, predmeta, osoba, i odgovarajuće ih povezuje sa karakteristikama. - Priča priču bez slike kao podsjetnika, priča jednostavne šale, prepričava svoj dan, prepričava priču ... - Zna reprodukovati različite literarne izražaje. - Koristiti rečenice koje sadrže nove pojmove. - Koristiti pojmove u odnosu na ljude, životinje ili stvari koje se ne mogu direktno zapažati. - Zna grupisati zajedničke pojmove i povezati ih. - Poredi pojmove po sličnosti i različitosti. - U izražavanju koristiti pojmove iz bontona: pozdrav, dogovor, zahvalu, traženje usluge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vježbe kulture usmenog izražavanja: pričanje na osnovu posmatranja i pričanje na osnovu niza slika, pričanje po slici, prepričavanje, lutkarske predstave. - Vježbe riječi iz rečeničkog konteksta - zamisli riječ, dodaj, izbaci, proširi, skрати, zamijeni, formiraj novi iskaz ... - Vježbe riječi od objekta - uočavanje odnosa između objekata i dužine riječi, kratak objekat - dugačka riječ, dugačak objekat -kratka riječ, kratke i dugačke riječi, neobične riječi, zamjena riječi ... - Vježbe riječi od jednog značenja – govorne igre, govorni zadaci sa korištenjem istih riječi u različitim značenjima(jagoda: voće - ime i sl.) - Vježbe za medijsko opismenjavanje - koristiti medij: knjigu, časopis, novine, tv-aparat, kasetofon, foto-aparat, film ... Primjer: gledanje crtanog filma iz koncepta "Autoritet" i "Pravda" i aktivno čitanje slikovanica iz koncepta "Autoritet" i "Pravda".
--	--	--

<p>5. Pripreme za pisanje. - Koristi različite medije za grafičko izražavanje.</p> <p>- Zna percipirati, ima senzornu imaginaciju i zna mentalno predstaviti.</p> <p>- Analizira i reproducira glas i foneme.</p> <p>- Eksperimentiše pokretima u prostoru dok piše.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Razumije pisane oznake za komunikaciju. - Prepoznaje pisani tekst, analizira bitne elemente teksta. - Povezuje govor sa pisanim jezikom. - Vježba percepciju kroz rukovanje sa predmetima i promatranje slika. - Koristiti vizuelno pamćenje, percepciju prostora i vremena, i mentalno predstavlja predmet. - Zamišlja i izražava senzorne kvalitete kroz oslikavanje tekstova. -Razlikuje: glas –slovo; riječ-slog; riječ-rečenica. - Oslikava slova, riječi i rečenice (velika štampana slova). - Prepoznaje vokale u okviru riječi (A,E,I,O,U). - Odgovara na stimuluse ritmičkih glasova pravilno (razdvajanje na slogove). - Zna prikazati elemente fonetskog razmaka. - Dok piše ili crta tačno raspoređuje na prostoru papira - ima dobru organizaciju. - Izvodi pokrete osnovnih linija za pisanje: prave, horizontalne, kose, zakrivljene linije, rotirajuće linije, ritmičko pisanje, pisanje u pravcu kretanja. - Izvoditi pisane linije sa različitim materijalima, pozicijama i oblicima. - Vlada osnovnim pokretima za pisanje linija. - Pravilno rukuje priborom za pisanje, ima gipkost pokreta i estetiku rukopisa. - Povezuje riječi u smislene rečenice. 	<p>- Didaktičke igre slovima i brojevima ...</p> <p>- Vježbe grafičkog prikazivanja – predvježbe opismenjavanja: u zraku, pijesku, na konopcu i dr. manipulativnim materijalima</p> <p><i>Napomena:</i> Koristiti sadržaje kroz različite oblike kako bio se dostigli očekivani ishodi. Prilikom planiranja integrirati nastavne oblasti: upoznaj okolinu, likovna kultura, tjelesni i zdravstveni odgoj, muzičko izražavanje i matematika sa razvojem govora, komunikacije i stvaralaštva.</p>
--	--	---

MATEMATIKA

OČEKIVANI ISHODI	POTENCIJALNE AKTIVNOSTI - SADRŽAJI	OBLICI MATEMATIČKE I SOCIJALNE KOMUNIKACIJE - IGRE
<p>1. Posmatra i rukuje materijalima i predmetima, i vrši njihovu selekciju.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identifikovati čulima: oblik, boju i materijal predmeta. - Identifikovati preko slika: oblik, boju i materijal predmeta. <p>2. Povezuje kvalitet i kvantitet po sličnosti ili različitosti - skup, broj, relacija i operacija.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povezuje kvalitet po sličnosti ili različitosti sa više zajedničkih atributa – članovi skupa, brojnost skupa, pridruživanje elemenata skupa. - Povezati odnose između grupa po sličnosti ili različitosti. <p>- Uraditi serijacije - niz elemenata – prema slijedu kvaliteta.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povezati odnose između elemenata jednog niza. - Prepoznati mjesto i redoslijed u nizu i imenovati elemente niza (brojni niz: prethodnik-sljedbenik, redni broj: prvi, drugi, treći) - Uporediti po kvantitativnoj jednakosti ili nejednakosti. Povezivanje broja i količine od 1 do 10. - Zna šta je pojam par-nepar. <p>- Grupirati skupove prema kvantitativnim oznakama: skup, pridodati, primiti, odvojiti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Povezati elemente sličnih kvaliteta. - Grupirati predmete prema čulnim kvalitetima. - Identifikovati attribute neke grupe elemenata. - Grupirati i definisati više zajedničkih atributa. - Povezati grupe po sličnosti (članovi skupa), brojnost skupa, dodavanje – pridruživanje elemenata, oduzimanje elemenata . - Identifikovati različitosti elemenata jedne grupe-definisati jedan atribut. - Povezati elemente koji formiraju podgrupe. - Opisati attribute svake podgrupe i identifikovati obostrane elemente i zajedničke attribute. - Složiti elemente u nizu prema rastu i padu broja elemenata - opadajući i rastući brojni niz predstaviti na brojnoj liniji. Odrediti predhodnik i sljedbenik. - Uporediti brojnost skupa: više $>$, manje $<$, jednako $=$. - Uporediti elemente koji čine dvije ili tri grupe. - Formirati grupe elemenata - izbrojati koliko i jedna i druga grupa imaju elemenata. - Reda cifre od 1 do 10 i broji. - Koristiti izraze: "toliko ... kao...". - Klasificirati grupe po kriteriju kvantiteta - skup i broj elemenata. - Planira situaciju iznoseći moguća rješenja skupa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kroz obilje prirodnog materijala omogućiti djeci neposrednu manipulaciju i istraživanje (lišće, cvijeće, trava, kamen, drvo, i dr.) - Didaktička igra: Čarobna kutija - Manipulativne istraživačke igre koristiti za formiranje pojma skupa: grupisanje predmeta, izdvajanje i razlikovanje svojstava predmeta, operacije sastavljanja i rastavljanja skupa, pridruživanje, predstavljanje skupa ... - Igre upoređivanja, klasifikacije, serijacije - po boji, obliku, veličini ... - Igre formiranja nizova – rastućih i opadajućih . - Dnevno okupljanje: Formiranje skupova na osnovu date brojnosti. - Didaktičke igre pojmovima : više-manje; oduzmi – dodaj ... - Didaktičke igre za formiranje pojma broja: slagalice od spužve, stiropora ..., džepovi sa štapićima ... - Pridruživanje (kroz manipulaciju predmetima, radni listovi, ...) - Kroz igre slagalice sa brojevima i radne listove

<p>3. Uporediti, procjeniti i mjeriti veličine predmeta: veliki – mali – polovina (veličina), dugo – kratko (dužini), široko – usko (širini), visok – nizak (visini), težak – lagan (težini), debeo - tanak (debljini).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uporediti predmete prema suprotnosti: veliko – malo-polovina, dugo-kratko, široko-usko, visoko-nisko, teško-lako, debelo - tanko. - Zna šta je cijelo, pola, dio. - Koristi izraze za kvantitativne odnose: za sličnost "tako...kao", različitost "više...od", "manje...od". - Zna mjeru za vrijeme: sat i vremenske odnose (jučer-danas-sutra, dan-noć, ujutro-podne-večer, prije-poslije). - Zna dane u sedmici. <p>4. Topografija.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zna se orijentirati u prostoru: visoko-nisko, iznad-na-ispod, odozdo-odozgo, lijevo – desno, blizu – daleko: ka sebi- od sebe, ja-drugi, ispred – između – iza, uspravno – koso – vodoravno, s jedne i s druge strane, kroz-prema-preko ... - Zna pojam linije: tačka-linija, otvorene i zatvorene krive linije, unutrašnjost - spoljašnjost, unutra – na – izvan. - Vizuelno i taktilno prepoznavanje geometrijskih oblika: krug-kvadrat-trougao, i geometrijska tijela: 	<ul style="list-style-type: none"> - Dijeliti jedan skup na dva jednaka dijela. - Razumjeti mjere suprotnosti i koristi izraze: veliko – malo - polovina, dugo - kratko, široko - usko, visoko - nisko, teško – lako, debeo - tanak. - Zapisivati rezultate dok isprobavaju i porede sa svojim predviđenim rezultatom. - Opisati rješenje rezultata koje nije predviđeno. - Razumije šta je cijelo, pola, dio. - Razumjeti vremensku orijentaciju: dan-noć, jučer-danas-sutra, ujutro-podne-večer, prije-poslije). - Koristiti termine za oznake dana u sedmici. - Koristiti prostornu orijentaciju u aktivnostima: visoko-nisko, iznad-na-ispod, odozdo-odozgo, lijevo – desno, blizu – daleko: ka sebi- od sebe, ja-drugi, ispred – između – iza, uspravno – koso – vodoravno, s jedne i s druge strane ... - Koristiti linije u grafičkom predstavljanju predmeta i skupa: tačka-linija, otvorene i zatvorene krive linije - Razumije značenje: unutrašnjost - spoljašnjost, unutra – na – izvan. 	<p>koristiti cifre kao simbole.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Didaktičkim igrama utvrđivanja količine mjere i mjerenje ... može se obraditi više pojmova kao što su: više od – manje od, lako –teško, sličnosti i različitosti, u – izvan, idr. Primjer mjerenje tečnosti sa posudama različitih veličina, i dr. mjerenja ... - Igre za osnovno razumjevanje pojma novca i računanje sa novcem u okviru prve desetice. - Igre lako-teško ... - Dnevni ritam aktivnosti-slikovno izraziti na satu. - Koristiti lente i histograme za određivanje pojma vremena (promjene meteorološke, događaji u mjestu življenja ...) - Igra orijentacije u prostoru - slijedi uputu. - Igra otvorena-zatvorena linija (kanap, trake...) - Didaktičke igre geometrijskim oblicima: krug, kvadrat, trougao ... igre kartama sa geometrijskim likovima ... - Izrada grupne makete - reljef kraja u kojem živimo, idr. različite makete ...
---	--	--

<p>kugla- kocka.</p> <p>5. Znati planirati i dati rješenja za različite situacije.</p> <p>- Planirati rješenja za situacije.</p>	<p>- Zna grafički predstaviti predmete i skup ili kvantitativna rješenja – članovi skupa i napisati cifre od 1 do 10.</p> <p>- Zna grafički predstaviti krug, kvadrat, trougao</p>	<p>- Koristiti liste za praćenje i procjene eksperimentalnih istraživanja.</p> <p>- Igra : Ne ljuti se čovječe, šah, domino i sl.</p> <p>- Bockalice ...</p> <p>- Mozgalice...</p> <p><i>Napomena:</i> Koristiti sadržaje kroz različite oblike kako bio se dostigli očekivani ishodi. Prilikom planiranja integrirati nastavne oblasti: upoznaj okolinu, likovna kultura, tjelesni i zdravstveni odgoj, muzičko izražavanje, razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva sa matematikom.</p>
---	--	--

UPOZNAJ OKOLINU

OČEKIVANI ISHODI	POTENCIJALNE AKTIVNOSTI - SADRŽAJI	OBLICI I SOCIJALNE KOMUNIKACIJE - IGRE
<p>1. Posmatra i istražuje posredstvom čula direktno i indirektno - elemente okoline i karakteristike i funkcije živih bića – biljke, životinje, čovjek.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Posmatra i istražuje direktno čulima elemente prirodnog i vještačkog porijekla. - Direktno posmatra karakteristike i funkcije nekih elemenata prirodnog porijekla. <ul style="list-style-type: none"> a. biljke b. životinje c. čovjek - Pratiti duže vremena neke elemente prirodnog porijekla. Promjene kroz godišnja doba. - Agregatna stanja, rastvorljivost u vodi - Direktno posmatrati uzrok-posljedicu kroz interakciju različitih elemenata - čovjek i priroda - Ekosistemi: voćnjak, njiva, šuma, polje, bara ... - Nakon eksperimenta po sjećanju dati tok radnji. - Indirektno posmatrati radnje i elemente prirodnog i društvenog porijekla - putem pokretnih i 	<ul style="list-style-type: none"> - Direktnim kontaktom identifikovati elemente prirodnog i vještačkog porijekla. - Razlikovati čulima različite materijale: drvo, kamen, tkanina, staklo, plastika. - Izvoditi zaključke od općeg ka pojedinačnom- uporedo posmatrati dva predmeta. - Direktno posmatrati elemente prirodnog porijekla: otkrivati stalne i varirajuće kvalitete. - Posmatrati karakteristike i funkcije nekih živih bića i međusobno ih upoređivati. - Uporediti sisteme hranjenja nekih živih bića, koje organe koriste i načine kako se hrane. - Posmatrati sistem reprodukcije nekih živih bića. - Posmatrati sistem kretanja nekih živih bića. - Identifikovati staništa nekih živih bića i njihove uslove za život i opstanak. - Prirodne pojave: toplotne, magnetizam, elektricitet, vazduh, svjetlost, zvuk, trenje, kretanje - Posmatrati promjene nastale iz interakcije različitih elemenata. Uticaj na eko sistem. - Po sjećanju opisati događaje, prihvatiti različitosti u tumačenjima. - Po sjećanju opisati karakteristike elemenata prirodnog porijekla. - Izvršiti predviđanja za različite elemente prirodnog porijekla a nakon toga ih isprobati. - Identifikovati elemente prirodnog porijekla putem slika, naljepnica, knjiga, ilustracija, snimaka, dijapozitiva, fotografija i filmova. 	<p>Tematski koncepti:</p> <p>Društvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Moja porodica - Vrtić – škola - Moje mjesto i okolina - Pravila ponašanja u saobraćaju - put od kuće do škole ili vrtića. - Tragom naših pra-pa-predaka - Zanimanja - Autoritet (građansko obrazovanje) - Pravda (građansko obrazovanje) <p>Priroda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naše tijelo - Ekologija - Vrijeme - Materijali - Životinje - Biljke - Ishrana <p>Igrovne aktivnosti vezane uz koncepte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manipulacija materijalima (prirodnim i drugim). - Istraživačke igre: kroz svakodnevne aktivnosti i igru dijete održava ličnu higijenu. - Istraživačke igre: izrada ličnog herbarija kroz sakupljanje uzoraka iz prirode kao što su: lišće,

<p>nepokretnih slika.</p> <p>2. Rukovanjem istražiti elemente iz neposredne okoline.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rukovanjem istražiti elemente prirodnog porijekla. - Promjene kod elemenata kojim se eksperimentiralo tokom određenog vremena. - Imenovanje dana u sedmici, mjeseca u godini i godišnjih doba. - Planiranje aktivnosti i interpretacija rezultata. 	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretirati informacije o okolini putem slika. - Razlikovati sadržaje na slikama i uporediti njihove elemente. - Razgovarati o iskustvu vršnjaka iz grupe, njihovim različitim doživljajima u odnosu na vlastito iskustvo. - Izvesti opći pojam – koncept o posmatranom. - Rukovati elementima prirodnog porijekla, posmatrati reakcije u različitim radnjama. - Rukovati sa različitim elementima prirodnog porijekla, posmatrati dejstvo međuodnosa. - Napraviti pretpostavke o mogućim rezultatima aktivnosti elemenata prirodnog porijekla. Nakon toga izvršiti provjeru pretpostavki. - Istražiti promjene na elementima prirodnog porijekla. - Razgovarati o mogućim rješenjima promjena na osnovu izdržljivosti tokom vremena. -Konstatovanje dobivenih rezultata nastalih promjenama. - Planirati vremenski slijed aktivnosti na osnovu već slično ostvarenih iskustava. - Slijediti korake u sticanju iskustva po redoslijedu. - Uporediti rezultate eksperimenta sa predviđenim rezultatima. - Po sjećanju eksperimentiše kroz isti redosljed koraka. - Nakon eksperimenta sa različito dobivenim rezultatima - razmjeniti mišljenja o iskustvu. - Primijeniti poznate procese u rješavanju novih situacija. - Posredstvom verbalnih, grafičkih ili simboličkih, tehnika predstaviti rezultate. 	<p>cvijeće, plodovi, kamenčići, ...).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Istraživačke igre: mali meteorolozi ... - Istraživačke igre za različite koncepte – koristiti lente i liste za posmatranje istraživačkih aktivnosti. - Istraživačke igre o elementarnim bolestima i povredama i prevencija od istih ... - Eksperimentalne igre: pliva-tone, rastvaranje u vodi, klijanje, agregatna stanja i dr. ... - Imitativne igre uloga: životinje, vremenske pojave ... - Igre zanimanja: mali ljekari, kod frizera, u kuhinji, modna revija ... - Igra korištenja pravila u zdravoj ishrani od pripreme do konzumacije ... - Igra pravila lijepog ponašanja – bonton - za korištenje pribora za jelo kod kuće i restoranu ... - Igra pravila lijepog ponašanja: održavanje odjeće, obuće i neposredne okoline čistom u skladu sa dječijim mogućnostima. - Saobraćajne igre. - Koristiti enciklopediju za razgledanje i kroz razgovor izvesti zaključke o posmatranom. - Pravljenje predmeta sa određenom namjenom
---	--	--

<p>3. Sredina u kojoj živim.</p> <p>- Moja porodica i društvena okolina: vrtić- škola i institucije od značaja (dom zdravlja, policija, vatrogasna služba ...)</p> <p>- Pravila ponašanja u saobraćaju.</p> <p>- Karakteristike moje sobe i učionica u vrtiću ili školi.</p> <p>- Odrediti izvor nekih materija prirodnog porijekla koje koriste ljudi za život.</p> <p>- Prepoznati tradicionalni folklor i obilježiti značajnije datume posjetom muzeja i spomenika.</p> <p>- Izgradnja vještina samostalnosti i saradnje.</p> <p>- Zna osnovna ljudska prava: sloboda, igra, zdravlje, obrazovanje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Predstaviti veze između roditelja i članova porodice. Opisati šta rade. - Imenovati drugarice/ove iz grupe u vrtiću. Opisati šta rade. - Imenovati odrasle osobe koje rade u vrtiću i školi. Opisati šta rade. - Identifikovati najznačajnija mjesta i elemente od kojih je sastavljena okolina u kojoj dijete živi. - Zna lične podatke: imenovati naselje, naziv ulice, broj zgrade (kuće), broj telefona. - Primjenjuje pravila za siguran prelazak preko ulice na putu od kuće do škole – vrtića. - Identifikovati karakteristike sobe: interna i eksterna struktura, dijelovi koji je čine, namještaj i predmeti. - Razgovarati o funkciji različitih soba u stanu ili prostorija u vrtiću ili školi. - Odrediti porijeklo hrane koja se najviše koristi. - Razumije značaj zaštite i očuvanja okoliša. - Reprodukovati tradicionalne pjesme, priče, običaje i legende iz kulturne baštine mjesta u kome živi. - Prihvata i uvažava kulturološke različitosti. - Predstaviti vještinu saradnje sa odraslim osobama i vršnjacima tokom izvođenja aktivnosti. - Predstaviti vještinu saradnje i odgovornosti za održavanje materijala, pribora i prostora – kod kuće i vrtiću ili školi. - Primjerom opisuje osnovna ljudska prava. 	<p>(npr. kućica za ptice) ...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Didaktička igra: memori slike - Igra Loto - Situacione igre - Raznovrsne igre sa pravilima vezane uz koncepte. - Za realizaciju koncepata koristiti posjete institucijama. - Za razvoj zdravog stila življenja praktičirati šetnje u prirodi. - Šetnje u prirodi povezati s konceptima u cilju posmatranja živog i neživog svijeta u njihovoj prirodnoj sredini. - Kroz priredbe, izlete, posjete kulturnim ustanovama i aktivnosti u grupi obilježiti državne praznike. <p><i>Napomena:</i> Koristiti sadržaje kroz različite oblike kako bio se dostigli očekivani ishodi. Prilikom planiranja integrirati nastavne oblasti: likovna kultura, tjelesni i zdravstveni odgoj, muzičko izražavanje, razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva i matematike sa upoznaj okolinu.</p>
---	--	---

MUZIČKA / GLAZBENA KULTURA

OČEKIVANI ISHODI	POTENCIJALNE AKTIVNOSTI - SADRŽAJI	OBLICI I SOCIJALNE KOMUNIKACIJE - IGRE
<p>1. Slušanje muzike.</p> <p>- Demonstrira emotivna stanja - svoje raspoloženje (veselo, tužan, odlučan ...), izazvano instrumentalnom muzikom ili vokalnom - ljudski glas.</p> <p>- Prepoznati i razlikovati tišinu i kvalitet zvuka: intenzitet, vrijeme trajanja, visina, ritam, pjevanje i fragmenti muzičkih djela.</p> <p>2. Pjevanje, sviranje, ples-igre i stvaralaštvo.</p> <p>- Imitirati tišinu i zvuk kroz pjesme i plesove.</p> <p>- Interpretirati pjesme i svirati na instrumentu.</p> <p>- Improvizovati pjevanje, tišinu, ritam i ples.</p> <p>- Interpretirati plesne pokrete elementima: tempo, dinamika, ritam.</p>	<p>- Ispoljiti različita emotivna stanja: relaksiranost - spokoj, tugu, veselje, koja su izazvana slušanjem instrumentalne i vokalne muzike.</p> <p>- Prepoznati i razlikovati tišinu i kvalitet zvuka proizvedenog instrumentima i ljudskim glasom.</p> <p>- Analizirati i proizvoditi zvuk prema slijedećim kvalitetima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jačina: slaba-srednja-najviša-najniža. • Duži - kraći. • Različiti instrumenti: klavir, violina, harmonika, gitara, bubanj, flauta, truba. <p>- Prepoznati skrivene: pjevače, ritmove i fragmente poznatih muzičkih djela.</p> <p>- Zadržava pažnju i koncentraciju na slušanje muzike.</p> <p>- Prepoznaje ritam kroz brojalice, i izvodi kontraste dugo-kratko, umjereno-kratko i vrlo kratko kroz trajanja u izvedbi riječi kretnjama i na dječijim udaraljka.</p> <p>- Zna odrediti tišinu i ritam u poznatim pjesmama i plesovima.</p> <p>- Pjevati vodeći računa o elementima disanja, intonacije i tišine.</p> <p>- Pamti melodiju, tekst i naslov pjesama i interpretiranih plesova.</p> <p>- Svirati na jednom instrumentu vodeći računa o ritmu (udaraljke ...).</p> <p>- Izvoditi neke tradicionalne plesove.</p> <p>- Predstaviti koreografske pokrete plesa vođene od strane nastavnika</p> <p>- Predstaviti slobodne koreografske pokrete plesa i igre improvizovane od strane djece slušajući</p>	<p>- Vježba slušanja klasične muzike: instrumentalne, vokalne, vokalno-instrumentalne kompozicije.</p> <p>- Vježba slušanja formi kompozicije: uspavanka, okretna igra, koračnica.</p> <p>- Vježba slušanja u izvedbi: hora, orkestra.</p> <p>- Vježba slušanja dječijih pjesama, narodnih pjesama i igara.</p> <p>- Vježbe sa instrumentima izrađenim od prirodnog ili otpadnog materijala. Instrumenti se mogu koristiti kao ritmička pratnja kompozicijama koje djeca slušaju ili pjevaju.</p> <p><i>Napomena: posebno treba da dominira slušanje klasične muzike prilikom planiranja i realizacije sadržaja. Po izbori prakticirati različite vježbe slušanja kao: prepoznavanje tiho i glasno, imenovanje različitih vrsta zvukova, zapažanje ritama, trajanje zvuka i pauza u nekoj melodiji, iskustva sa različitim zvukovima iz okruženja ...</i></p> <p>- Vježbe disanja i razvoj glasa.</p> <p>- Vježbe u kojima se tijelo koristi kao instrument izražavanja.</p> <p>- Vježba pjevanja dječijih pjesmica: o vrtiću, školi,</p>

<p>- Muzika kao sredstvo izražavanja.</p> <p>- Pokazati interes za prijatne zvuke, pjesme koje se pjevaju ili ih prate, plesove koji se plešu, ritmiku, kretanja, muzička djela.</p> <p>4. Grafičko predstavljanje zvuka</p> <p>- Grafičko predstavljanje zvuka i njegovih bitnih kvaliteta.</p> <p>- Interpretacija grafički predstavljenih zvukova.</p>	<p>muziku.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izmisliti melodiju na poznati tekst. - Izmisliti tekst na poznatu melodiju. - Izmisliti tekst i melodiju. - Likovno izraziti doživljaj muzike. <p>- Grafički predstaviti kontraste: dalje – bliže i odvajanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Interpretirati grafički predstavljene zvukove. - Interpretirati muziku nakon slušanja pulsiranjem, ključ predstaviti gestom. - Izabrati grafičko predstavljanje zvukova. 	<p>okolini, životinjama, godišnjim dobima, prirodnim pojavama, odrastanju, praznicima ...</p> <p>- Vježbe plesnih pokreta i plesne dramatizacije.</p> <p><i>Napomena: pjesme koje djeca ovog uzrasta mogu da izvode treba da su jednostavne melodijsko-ritmičke strukture, bez nekih većih uzastopnih intervalskih skokova.</i></p> <p><i>Napomena:</i> Koristiti sadržaje kroz različite oblike kako bio se dostigli očekivani ishodi. Prilikom planiranja integrirati nastavne oblasti: likovna kultura, tjelesni i zdravstveni odgoj, razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva, matematike, upoznaj okoline sa muzičkim izražavanjem.</p>
--	--	--

LIKOVNA KULTURA

OČEKIVANI ISHODI	POTENCIJALNE AKTIVNOSTI - SADRŽAJI	OBLICI I SOCIJALNE KOMUNIKACIJE - IGRE
<p>1. Senzorna percepcija elemenata iz neposredne okoline - slikanje.</p> <p>- Senzorno percipirati slike i materijal predmeta naročito posredstvom čula vida i taktilnog čula.</p> <p>- Posmatrati i analizirati plastične elemente u prezentiranoj okolini: linija, oblik, boja, volumen, tekstura, površina.</p> <p>- Analizirati predmet: cio – stalni dio oblika, baza i oblik.</p> <p>- Veze između oblika: sličnosti i različitosti boja, tekstura i obrisa.</p>	<p>-Vježbati senzornu percepciju rukujući i ispitujući materijal predmeta, zapažati sve moguće impresije cjelovito i kroz pojedina čula.</p> <p>- Identifikovati predmete samo putem taktilnih osjeta, ocijeniti oblik i veličinu površine.</p> <p>- Povezivati čulne impresije: gledanje i taktilno, miris i taktilno, sluh i vid....</p> <p>- Povezati čulne impresije po sličnosti i kontrastima.</p> <p>- Posmatrati promjene kao rezultat različitih vanjskih faktora: svjetlost - magla, vlaga-suh, itd.</p> <p>- Taktilno uporediti površine.</p> <p>- Razlikovati osnovni likovni element - boju i harmoniju/ sklad nijansi boja u okolini.</p> <p>- Otkriti zapreminu rukujući trodimenzionalnim predmetima.</p> <p>- Razlikovati oblike u okolini promatrajući od sebe i s određene tačke.</p> <p>- Prepoznati vertikalne, horizontalne i kose linije.</p> <p>- Identifikovati osnovne oblike kao likovni element.</p> <p>- Prepoznati karakteristike slika i predmeta analizom.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cio predmet: osnovni dijelovi • Različiti položaji jednostavnog predmeta, osjetiti proporcije. • Predmet kao oblik ima ivice. • Baza i oblik predmeta ili slike. <p>- Uporediti predmete prema zajedničkim karakteristikama.</p> <p>- Razvrstati oblike po sličnosti i različitosti.</p> <p>- Procijeniti kontraste: svjetlost-magla, dug-kratak</p>	<p><i>Napomena:</i></p> <p>- <i>Nastojati da djeca popune površine bojom.</i></p> <p>- <i>Poštovati individualnu sklonost djeteta u izboru boja.</i></p> <p>- <i>Pratiti sklonosti svakog djeteta za materijal i tehniku i pružiti im mogućnost da ih koriste.</i></p> <p>- <i>Za bogaćenje likovnog izraza koristiti slušanje muzike, posmatranje okoline, posmatranje prirodnih pojava, gledanje umjetničkih slika, pozorišta lutaka, plakata, fotografija i drugo.</i></p> <p>- <i>Vježbe fine motorike kroz različite mogućnosti i svojstva materijala: vlažni pijesak, tijesto, plastelin, glina, plastika ... oblikovanjem predmeta</i></p> <p>- <i>Praktično korištenje origami tehnika</i></p> <p>- <i>Izrada slikovnica, albuma</i></p> <p>- <i>Praktično korištenje predmeta različitih oblika, igračkica, modela, slika, kombinacija oblika, izmišljanje neobičnih oblika, pronalaženje predmeta u okolini koji liče na geometrijske oblike</i></p> <p>- <i>Igre istraživanja i isprobavanja nestruktuiranog materijala-voda, tijesto, plastelin, pijesak, lišće, sjemenje, plodovi, dugmad, ambalažni materijali...</i></p>

<p>- Posmatrati i identifikovati na statičnoj slici pokrete figura, procijeniti akciju pokretne forme.</p> <p>- Interpretirati audio-vizuelne poruke.</p> <p>2. Vizuelno pamćenje posmatranih činjenica. - Vizuelno pamćenje kroz cjelovito i analitičko posmatranje.</p> <p>3. Grafomotorička organizacija: crtanje - Motoričko predstavljanje: koordiniranje pokreta ruke i vida.</p>	<p>idr.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ispitivati sjenu: vlastitu i predmeta kroz različite svjetlosne uglove. - Otkriti materijale i predmete koji provode i neprovode svjetlost. - Razlikovati kroz spektar boja harmoniju/sklad tamno-svijetlo. Eksperimentisanjem steći nova iskustva o tonovima: narandžasta, ljubičasta ... - Razlikovati obrise predmeta veliki-mali, široki-uski. <ul style="list-style-type: none"> - Razlikovati statične od dinamičnih oblika. - Otkriti na statičnim slikama interpretaciju gesta. - Posmatrati kretanje figura životinja i čovjeka. - Posmatrati kod statične slike: ilustracije, plakate, fotografije, reprodukcije umjetničkih djela, i kod mobilne slike: kino, TV, video idr. - elemente: oblik, boja, veličina ... - Identifikovati elemente audio-vizuelne poruke: estetske, emotivne vrijednosti i kognitivne. - Pamti činjenice dobijene cjelovitim posmatranjem - analizira predmet i grafički reprodukuje. - Pamti činjenica dobijene posmatranjem prirodnih oblika ili pejzaža - odvojeno a nakon toga formira iz dijelova cjelinu. - Ispitati i otkriti mogućnost obrade nekog materijala na poseban način. - Povezati čulne impresije i izraziti ih. - Uskladiti aktivnosti pokreta ruke i gledanja/ vida, kroz široke poteze na velikim površinama. - Crtati ritmično linije na A4 papiru ili veličini sveske. Vrste linija: horizontalna, vertikalna, kosa, vijugava, kružna. Intenzitet linije: tanka, debela. 	<p>Primjeri tematskih igrovnih aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Igre: Moje srce (kolaž) - Igre: Mala vila (plastelin) - Igra: Topla slika (Kolaž) - Igre: Bojice šetalice. - Igre: Naše drvo (kolaž) - Igre: Raspoznaje boja u prirodi. - Igre: Stvaranje boja kombinovanjem. - Igre: Imenovanje nijansi boja. - Igre: Razlikovanje svijetlo i tamno. - Igre: Pronalaženje jednostavne slike u složenijoj - Igre: Pravljenje igračka (od papira, drveta, konopa, žice ...) - Igre: Izrada čestitki, pozivnica, poklona i pakovanje - Igre: Izrađivanje makete. - Igre: Upoznavanje boja, izgleda i značenja pojedinih saobraćajnih znakova (stop i pješački prelaz)
---	--	--

<p>4. Primijeniti osnovne tehnike: slikanja, crtanja, modeliranja, kolaž, konstruiranje- instalacije - prostorno i plastično oblikovanje. - Zna koristiti pribor i materijal.</p> <p>- Koristi tehnike kao medij za predstavljanje oblika: crtanje, slikanje, modelovanje, kolaž, konstruiranje - instalacija.</p> <p>5. Subjektivno i objektivno predstavljanje: elemenata i situacija, viđenih i zamišljenih. - Subjektivno i objektivno predstavljanje predmeta, modela i situacija.</p>	<p>Dužina linije: kratka, duga.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pokazati pokretima desne (ili lijeve) ruke određene grafičke poteze - vježba fine motorike. - Koristiti tehnike za crtanje: grafitnu, flomaster, kedu, ugljen. - Grafički crtati: figurativno i nefigurativno, osjetljiv za oblik detalja i dekoraciju prostora. - Znati grafički kontrolirati prostor. <ul style="list-style-type: none"> - Za svaku aktivnost koristiti adekvatan pribor sa podmetačima. - Koristiti otpadni materijal za plastično oblikovanje. - Pokazati da grafički kontroliše pokrete za izražavanje crtanjem – cijelog oblika i detalja. <ul style="list-style-type: none"> - Koristiti slikanje kao medij za izražavanje - preko skale tonaliteta boja. - Koristiti modelovanje kao medij za eksperimentiranje i kreiranje volumena - koristi proces analize i sinteze. - Koristiti kolaž eksperimentišući njegovim mogućnostima u prostoru - reljefno, sa materijalima različitih tekstura, oblika i boja. - Graditi konstrukcijske oblike sa različitim materijalima: statične ili pokretne. - Koristiti i druge tehnike: retuširanje, bockanje, savijanje papira, nabiranje, eksperimentirati sa linijama. <ul style="list-style-type: none"> - Izraziti svoje ideje i osjećanja sopstvenim impresijama linija i boja na spontan i otvoren način. - Crtati kroz direktno posmatranje zapažajući najviše tri karakteristike predmeta. 	<p><i>Napomena:</i> Koristiti sadržaje kroz različite oblike kako bio se dostigli očekivani ishodi.</p> <p>Prilikom planiranja integrirati nastavne oblasti: tjelesni i zdravstveni odgoj, razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva, matematike, upoznaj okoline, muzičko izražavanje sa likovnom kulturom.</p>
---	---	---

<p>6. Ima naviku održavanja lične higijene i brigu o održavanju pribora i materijala.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Koristiti boju na subjektivan način u slikanju. Iskazati zadovoljstvo predstavljanjem oblika na objektivni način. - Slikati stvarnost bojama koje su joj najsličnije, posmatrati prirodne tonove. - Crtati, slikati i modelovati oblike koje nisu prezentirani. Koristiti vizualno pamćenje. - Predstaviti ritam slobodno kroz geometrijski crtež, povezati oblik sa bojom u njegovom uobličanju. - Spontano dijeli primarne od sekundarnih boja i koristi ih za vlastito izražavanje. - Otkriva svjetlost kroz gradaciju tonova i primjenjuje u svom radu (početi eksperimentirati sa crno-bijelim bojama). - Poštovati svoj rad i rad drugih. - Završava započeti rad. Pokazuje inicijativu za rad. - Dok radi osjeća se sigurno kao i dok prezentira svoj rad. <ul style="list-style-type: none"> - Posjeduje ličnu higijenu tokom rada i čuva materijal. - Brine se o održava pribora u dobrom stanju. 	
--	--	--

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

OČEKIVANI ISHODI	POTENCIJALNE AKTIVNOSTI - SADRŽAJI	OBLICI I SOCIJALNE KOMUNIKACIJE - IGRE
<p>1. Posmatrati vlastite potrebe i mogućnosti. - Prepoznati osjet za različite fiziološke potrebe. - Razlikovati percipijom elemente koji oslikavaju okolinu: miris, ukus, taktilni kvaliteti, zvuci, boja, oblici, pozicije i kretanje objekata.</p> <p>2. Ravnoteža cijelog tijela i ravnoteža dijelova tijela. - Izvesti kontrolu držanja tijela kroz kombinaciju različitih položaja.</p> <p>- Kontrola ravnoteže tijela: statična i dinamična.</p> <p>- Dinamična koordinacija tijela.</p>	<p>- Iskazati sopstvena fiziološka stanja za: hranu, san, bolove u mišićima, bol, dobro stanje ... - Razlikovati percepcije za predmete i materijale, slike, osobe, mjesta i situacije. - Analizirati i navesti tri ili više karakteristika za percepciju predmeta-materijala, osoba-situacija. - Ispitati informacije greškama koje pojedini osjeti proizvode.</p> <p>-Razvijanje mišićnih skupina za zagrijavanje i relaksaciju mišićnih grupa (rameni, leđni, ekstremiteta, karlični, vratni, glave: izvoditi u stojećem položaju, uz korištenje rekvizita, uz odgovarajuću muzičku pratnju). - Istražiti promjene u napetosti mišića u različitim položajima. - Kontrola napetosti i opuštenosti cijelog tijela ili jednog dijela tijela. - Izvesti složene položaje pojedinih dijelova tijela. - Kontrola držanja tijela i procjene kretanja. - Pamti položaj i kretanje, prema prostoru i težini izvođenja radnji za kraće ili duže vrijeme. - Odžava statičnu ravnotežu za određeno vrijeme koristeći procjenu - izdržljivost na jednoj nozi, nakositi tijelo, održavati se na guranje. - Kontrola dinamične ravnoteže u odnosu na različite položaje i situacije – trčanje. - Prakticira različite vrste koračanja - kontrolira svojevrijedno. - Kontrola koordiniranih različitih kretnji do postignuća skladnih kretnji. - Prema uputama drži tijelo u kretnji različitih</p>	<p>Krupna motorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Skakanje</i>: s noge na nogu, na jednoj nozi barem 5 puta uzastopno, sunožno naprijed 8 puta bez padanja, preskače preko visine 5 cm, uskakanje i iskakanje iz obruča, u vreći kroz igru kengura, preskakanje lastiša-konopca, skakutanje po zadatim poljima, preskakanje manjih predmeta... • <i>Hvatanje-bacanje</i>: baca i hvata malu loptu, baca predmete bez određenog pravca, baca predmet u određenu metu ili pravac, bacanje kotrljanjem, dodavanje lopte sjedeći na podu, bacanje veće lopte na dole, manje lopte u dalj... • <i>Hodanje</i>: ravno prema cilju, na prstima i peti naprijed-nazad, po gredi, šljunku do zadatog cilja, kretanja uz korištenje rekvizita pri kretanju, slijedi trag... • <i>Penjanje</i>: uz i niz stepenice bez pridržavanja, s noge na nogu, stepenik po stepenik, kroz igru Tunel provlačenje-penjanje i puzanje... • <i>Provlačenje</i>: kroz obruč, između predmeta, ispod stola, klupe prečke, kanapa i slično... • <i>Trčanje</i>: u zadatom prostoru, stabilno i brzo, između prepreka... • <i>Kotrljanje</i>: kotrlja valjak, veće lopte ispod stola, stolice i slično... • <i>Nošenje i guranje</i>: nošenje vrećice sa pijeskom na glavi i slične vježbe ravnoteže, guranje različitih predmeta... • <i>Ravnoteža</i>: balansira na jednoj nozi 5-10 sekundi, slaže 7 kocki jednu na drugu ili u nizu, šuta i kotrlja loptu bez gubitka ravnoteže,

<p>- Koordinacija oko – motorika.</p> <p>- Odvojene kretnje: kontrola i inhibicija (kočenja)</p> <p>- Obostrana organizacija tijela.</p> <p>3. Prostorna orijentacija.</p> <p>- Orijehtacija i organizacija u prostoru: iza, gore – dole, pored drugog bočno.</p> <p>- Istraživati pojmove desno-lijevo.</p> <p>4. Organizacija motoričkih vještina.</p> <p>- Odrediti pravilan položaj.</p> <p>- Precizni grafički pravci.</p> <p>5. Percipira vremenske odnose u svakodnevnim aktivnostima.</p> <p>- Kontrola i određivanje ritma (postavljanje</p>	<p>brzina i pravaca.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kontrola kretnji prebacivanja i okretaja tijela. - Kontrolirati disanje kroz aktivne kretnje i relaksaciju. - Koordinirati pogled - ruka i pogled - noga u situacijama koje zahtjevaju preciznost. - Naizmjenična kontrola asimetričnih kretnji koje predstavljaju poteškoće u njihovoj kontroli. - Primijeniti odvojene kretnje različitih dijelova ruke ili šake kroz grafičke aktivnosti ili rukovanje predmetima. - Izvesti kombinacije kretanja u parovima. <p>- Orijehtirati se u prostoru: porodičnog okruženja, vrtića, škole ili drugih mjesta u kome živi.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sa lakoćom se orijentira u prostoru koji nije ograničen. - Istraživati prostorne pojmove u različitim situacijama. - Koristiti istovremeno dva prostorna pojma. - Istražiti pojmove desno i lijevo u odnosu na svoje tijelo. <ul style="list-style-type: none"> - Prilagoditi položaj situaciji. - Zadržati pravilan položaj određeno vrijeme. - Koristiti odgovarajuće školski prostor. - Pokazati precizno korištenje likovnih tehnika. - Pokazati kroz igre motoričku preciznost. - U prostoru kontrolira raspored grafičkih oblika. - Koristi pravce pisanja: odozgo ka dole i s lijeva na desno. <p>- Prilagođava se brzo na vremenska ograničenja za svakodnevne aktivnosti.</p>	<p>vođenje lopte...</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Organizovano kretanje</i>: formiranje kruga, reda, postavljanje u kolonu, po jedan, po dvoje-u paru... • <i>Plesne aktivnosti</i>... <p>Fina motorika</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Rezanje</i>: po crti bez prekida, jednostavnih oblika, krug... • <i>Crtanje</i>: spoji tačkice (predvježbe pisanja-radni listovi), linije vodoravne- uspravne- kose- spiralne, krug – kvadrat- trokut, čovjeka - kuću – drvo, piše svoje vlastito ime ... • <i>Slikanje</i>: preslikava: nekoliko velikih slova, vlastito ime, riječi, rečenice, brojeve 1-5, otiskivanje šake, stopala, slikanje prstima- u pjesku i bojom, spužvicama, šablonima, klikerima i sl.... • <i>Korištenje pribora</i>: koristi palac kod držanja olovke ili hvatanja, jede viljuškom, zna zašiljiti olovku. lista knjigu stranicu po stranicu, vadi sitne predmete iz flašice, savija papir na pola - pravi harmoniku, slaganja puzli... • <i>Vježbe za odjevanje i obuvanje</i>: vezanje čvora na cipeli, odijevanje... • <i>Vježbe sa posudama</i>: sipanja i prolivanja vode i drugih sitnih materijala... • <i>Igre</i>: aktivnosti sa konstruktorskim materijalom - papir, plastelin, tijesto u boji, pribor za crtanje... • <i>Priradni i vještački materijali</i>: kidanje, gužvanje, lijepljenje ... nizanje ogrlice od tjestenine i drugih materijala...
--	---	---

<p>ograničenja).</p> <p>6. Samostalno predstavlja svoje vještine. - Pravilno stičene vještine za ličnu higijenu i higijenu prostora.</p> <p>7. Izražavanje tijelom. - Izražava iskustava i emocije.</p> <p>8. Imitacija, imaginacija i simulacija. - Imitacija i imaginacija: pamti i predstavlja radnje.</p>	<p>- Uspostavlja vezu između prošlog i sadašnjeg vremena - kroz svakodnevne aktivnosti.</p> <p>- Može kontrolirati potrebe i poštovati odgovarajuća pravila.</p> <p>- Održava ruke i lice čistim, ima potrebu za uljepšavanjem u određenim situacijama.</p> <p>- Pravilno koristiti pribor za higijenu.</p> <p>- Ima preciznu motoriku za oblačenja i svlačenja robe – obuvanje i skidanje obuće.</p> <p>- Tijelom predstaviti poznate ili izmišljene radnje.</p> <p>- Interpretirati poruke koje se šalju putem tjelesnih simbola.</p> <p>- Imitirati modele: poznate, izmišljene ili stvarne.</p> <p>- Imitirati kretnje prema uputstvu nastavnika.</p>	<p>Igre</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mirne igre: Auto u garažu, Za zvoncem, Balon i sl. • Oponašanje pokreta životinja ... • Šetnje na otvorenom vazduhu i u prirodi • Igre loptom na otvorenom • Igre: tenis, košarka, fudbal • Igre na poligonu • Loto igre • Igre u dvorištu: Širi, širi, Poskoči ako ti je drago, Ide maca oko tebe, Lisica i pilići, Medo i pčele, Vrabac skače u kolu • Igre sa pravilima: Žabe i rode, Mačka i miš, Ptičice, Zečevi, Koke i pilići, Tražimo zvono, Ko će više ... <p><i>Napomena:</i> Koristiti sadržaje kroz različite oblike kako bio se dostigli očekivani ishodi.</p> <p>Prilikom planiranja integrirati nastavne oblasti: razvoj govora, komunikacije i stvaralaštva, matematike, upoznaj okoline, muzičko i likovno izražavanje sa tjelesnim i zdravstvenim odgojem.</p>
--	---	---

8. PROFIL I STRUČNA SPREMA

Obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovnu školu mogu izvoditi lica koja su završila:

- Filozofski fakultet ili drugi nastavnički fakultet/pedagoška akademija, odsjek za predškolski odgoj, u četverogodišnjem trajanju (VII stepen stručne spreme) i stečenim stručnim zvanjem: profesor predškolskog odgoja ili odgajatelj predškolske djece ili ekvivalent;
- Filozofski fakultet ili drugi nastavnički fakultet/pedagoška akademija, odsjek za predškolski odgoj, sa završenim prvim ciklusom visokog obrazovanja dodiplomskog studija u četverogodišnjem trajanju (240 ECTS) i stečenim stručnim zvanjem bachelor predškolskog odgoja ili ekvivalent;
- Filozofski fakultet ili drugi nastavnički fakultet/pedagoška akademija, odsjek za predškolski odgoj, sa završenim prvim ciklusom visokog obrazovanja dodiplomskog studija u trogodišnjem trajanju (180 ECTS) i stečenim stručnim zvanjem bachelor predškolskog odgoja ili ekvivalent.

Napomena:

- U sredinama koje nisu u mogućnosti obezbjediti odgovarajući stručni kadar, obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovnu školu mogu izvoditi i lica koja su završila filozofski fakultet ili drugi nastavnički fakultet/pedagoška akademija, odsjek za razrednu nastavu, sa završenim prvim ciklusom visokog obrazovanja u četverogodišnjem ili trogodišnjem trajanju (180 ili 240 ECTS) i stečenim stručnim zvanjem bachelor razredne nastave ili ekvivalent, uz prethodno završenu modularnu obuku u trajanju od najmanje 40 sati, u organizaciji Pedagoškog zavoda.

-U realizaciji obaveznog programa predškolskog odgoja i obrazovanja, u skladu sa potrebama, podršku mogu pružiti i stručni saradnici različitog profila (pedagog-psiholog, pedagog, psiholog, defektolozi različitih usmjerenja i drugi stručni saradnici).